

การแปรทำนองเพลงพิณโบราณ : ทองใส ทับถนน

Variation on ancient phin music of Thongsai Tabtanon

กฤษฎา ดาวเรือง¹ และประณต มีสอน²
Krisada Daoruang¹ and Pranote Meeson²

Received : October 2, 2018; Revised : April 6, 2019; Accepted : April 15, 2019

บทคัดย่อ (Abstract)

การแปร เป็นแนวทางการพัฒนาทำนองที่ใช้ในวัฒนธรรมดนตรีตะวันตก และยังพบในวัฒนธรรมดนตรีอีสาน ดังนั้น การแปรทำนองเพลงพิณโบราณของทองใส ทับถนน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเพลงพิณโบราณของครูทองใส ทับถนน เป็นตัวอย่างสำหรับการอธิบายเนื้อหาเกี่ยวกับการแปรทำนอง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และใช้หลักการทางมานุษยดุริยางควิทยาเป็นแนวทางการศึกษา คือ การศึกษาเอกสาร การทำงานภาคสนาม การเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูลการแปรทำนองเพลงพิณโบราณของครูทองใส ทับถนน โดยดำเนินงานภาคสนามระหว่างเดือนสิงหาคมและเดือนกันยายน พ.ศ. 2561 ได้ผลการศึกษาดังนี้

ผลการศึกษากการแปรทำนองเพลงพิณโบราณของทองใส ทับถนน มี 3 ประเด็น คือ 1) พบเพลงพิณโบราณของครูทองใส ทับถนน คือ ลายลำเพลิน (ขุนช้างขุนแผน) ลายพระรามเดินดง (สนูป่าว) ลายตั้งห้วย (สำเนียงลาว) 2) พบระบบเสียงพิณของครูทองใส ผลการวัดเสียงสายหนึ่งตั้งเสียงมี (E) มีผลต่างจากค่ามาตรฐาน -8.7 Cents (E4 -8.7 Cents) ส่วนสายสองตั้งเสียงลา (A) มีผลต่างจากค่ามาตรฐาน +3.3 Cents (A3 +3.3 Cents) 3) พบการแปรทำนองในเพลงพิณโบราณของครูทองใส จำนวน 4 จุด คือ ลายลำเพลิน (ขุนช้างขุนแผน) จำนวน 1 จุด ลายพระรามเดินดง (สนูป่าว) จำนวน 2 จุด และลายตั้งห้วย จำนวน 1 จุด โดยใช้การย่อส่วนจังหวะ (Diminution) และการขยายส่วนจังหวะ (Augmentation) แล้วตามด้วยการประดับโน้ต (Ornamentation) เสมอส่วนมากยังคงใช้โน้ตสำคัญในจังหวะเดิม อย่างไรก็ตามการศึกษาเพลงพิณโบราณของครูทองใส ทับถนน ยังมีเนื้อหาและองค์ความรู้ที่สะท้อนภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เหมาะแก่การศึกษาเพื่อเรียนรู้และสร้างความเข้าใจต่อไป

คำสำคัญ (Keywords) : การแปรทำนอง, เพลงพิณโบราณ, ทองใส ทับถนน

¹นักศึกษาลัทธิปริยัติปรัชญาดุริยางคศาสตร์ สาขาดุริยางคศาสตร์ คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี; Doctoral Student of Philosophy Program in Music, Faculty of Music, Bangkokthonburi University, Thailand; e-mail : birdmajor@hotmail.com

²คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี; Faculty of Music, Bangkokthonburi University, Thailand; e-mail : meesonp@hotmail.com

Abstract

Variation is normally used for melodic development of Western music, Thai classical music and also found in music of Northeast Thailand as well. The purpose of study was to know the variation of Thongsai Tabtanon's ancient lute (phin) music and use them as examples to explain the content of variation. This is a qualitative research using ethnomusicology method of study consisting of document study, field work, and collecting data by observation, interviewing and using ethnography analysis. Field work was during October and September, 2018.

The 3 items of research founding were; 1) there were 3 ancient lute music pieces, lai-lamploen (khunchang-khunphaen), lai-phraramdoendong (sanoo-bao), and lai-tangwai (lao accent). 2) Thongsai's lute tuning between 1st and 2nd string was in fifth, E - A (E4 -8.7 Cents, A3 +3.3 Cents). 3) There were four places of variation found in 3 pieces; 1 in lai-lamploen, 2 in lai-phraram-doendong, and 1 in lai-tangwai. The melodic variation were always used diminution and augmentation followed by ornamentation. Most of those still used the principle notes in original tempo but had syncopation in some point. However, Thongsai Tabtanon's ancient lute music still has other contents and cultural knowledge that worth to be found.

Keywords : Variation, Ancient lute (Phin) Music, Thongsai Tabtanon

บทนำ (Introduction)

ตำนานมือพิณอีสานชื่อดังที่รู้จักในนาม “ทองใส ห้วนาค” หรือครูทองใส ทับถนน ศิลปินพื้นบ้านภาคอีสานที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบรรเลงพิณ เกิดในครอบครัวหมอลำพื้นบ้านของจังหวัดอุบลราชธานี ได้รับการถ่ายทอดและปลูกฝังการเป็นศิลปินพื้นบ้านจากหมอลำปิ่น ทับถนน ผู้ซึ่งเป็นบิดาตั้งแต่เยาว์วัย เมื่ออายุประมาณ 8 ปีเริ่มสนใจการบรรเลงพิณอย่างจริงจัง และได้รับการถ่ายทอดเพลงพิณโบราณจากครูพิณพื้นบ้านหลายท่าน ทั้งครูพิณในวงดนตรีของครอบครัว ครูบุญ (ญาติทางฝ่ายแม่) และศิลปินพิณพื้นบ้านพิการตาบอดชื่อ ครูบุญชู โนนแก้ว เมื่อ พ.ศ.2513 ได้รับการปลดจากทหารกองประจำการ จึงได้ออกมาใช้ชีวิตประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ การทำไร่ ทำนาที่บ้านเกิดและออกแสดงงานร่วมกับวงหมอลำตามแต่จะถูกเชิญชวน ภายหลังได้รับคัดเลือกให้เป็นนักดนตรีประจำวงดนตรีลูกทุ่งอีสานประยุกต์ของนายณภดล ดวงพร และภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นวงเพชรพิณทอง (Office of the National Education Commission, 2002 : 75-83; Seekhunlio, 2011 : 157-160) ด้วยความสามารถและประสบการณ์ที่ได้สั่งสม จึงทำให้เพลงพิณโบราณของครูทองใส ทับถนน มีทำนองที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของตน ด้วยภูมิปัญญาในการประดิษฐ์และร้อยเรียงทำนอง ผสมผสานกับเทคนิคเฉพาะตัวเกี่ยวกับการบรรเลงพิณ อีกทั้งเพลง

พินโบริธานถือเป็นบทเพลงที่มีคุณค่าต่อวัฒนธรรมดนตรีอีสาน เหมาะแก่การศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ถึงภูมิปัญญาการบรรเลงเพลงพินโบริธานของครูทองใส ทับถนน

เพลงพินโบริธาน (ลายพินโบริธาน) ถือเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงการมีอารยธรรมของกลุ่มวัฒนธรรมอีสาน (อีสานเหนือ) และลาว ซึ่งวัฒนธรรมดั้งเดิมของอีสานและลาวมีความเชื่อมโยงกัน (Miller and Andrew, 2012 : 154-155; Roongruang, 2011 : 103) ด้วยความโดดเด่นทางสำเนียงและลีลาการบรรเลงของผู้บรรเลง ส่งผลให้เพลงพินและเพลงแคนมีบทบาทในการรับใช้วัฒนธรรมในวิถีชีวิตอีสานอย่างยาวนาน โดยเฉพาะการบรรเลงแคนประกอบการเล่นหมอลำ กล่าวคือ มีคนร้องนำ จะเรียกว่าหมอลำ และผู้เป่าแคน จะเรียกว่าหมอแคน บทเพลงเหล่านี้มีลักษณะพิเศษคือ สามารถบรรเลงเข้าไปเข้ามาได้ เพลงของภาคอีสานจะเรียกสั้น ๆ ว่า “ลาย” ลายที่ควรทราบเช่น ลายลำเพลิน ลายโปงลาง ลายสุดสะแนน ฯลฯ (Roongruang, 2011 : 106) แต่ด้วยปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคม ทั้งนี้เมื่อปี พ.ศ.2536 มีรายงานการประชุมวิชาการเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของภาคอีสาน ซึ่งได้สรุปผลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมของภาคอีสานในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา ว่าการขยายตัวของภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการบริการ ทำให้ชาวบ้านต้องพึ่งพิงคนภายนอกมากขึ้น ทั้งกลุ่มพ่อค้า นายทุน และข้าราชการ ส่งผลให้ทรัพยากรถูกดูดซึมจากชนบทเข้าสู่ตัวเมืองมากขึ้นและเป็นไปอย่างรวดเร็วขึ้น ด้วยอิทธิพลจากภายนอกจึงส่งผลกระทบให้อิทธิพลภายในอ่อนแอลง (Chamruspanth, 1993 : 97-98) จึงทำให้เกิดการรับและผสมผสานทางวัฒนธรรม อีกทั้งความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่มีส่วนทำให้ค่านิยมของมนุษย์เปลี่ยนไป เกิดการคล้อยตามและโหมกระแสนตามค่านิยมของสังคมปัจจุบัน ส่งผลให้ศิลปินพื้นบ้าน วงดนตรีพื้นบ้านต้องปรับตัวเพื่อตอบรับต่อกระแสสังคมนิยมของผู้บริโภค ด้วยผลพวงดังกล่าวจึงทำให้วงดนตรีอีสานประยุกต์เติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกลุ่มหมอลำ ที่ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบดนตรีและการแสดงจากหมอลำกลอนพื้นบ้าน มาเป็น หมอลำกลอนซิ่ง หรือ หมอลำซิ่ง โดยนำเครื่องดนตรีตะวันตก เช่น กลองชุด กีตาร์ เบส กีตาร์ไฟฟ้า มาร่วมบรรเลงกับเครื่องดนตรีพื้นบ้าน คือ พิณและแคน (Klangprasri, 1998 : 282-284) กอปรกับการเสื่อมความนิยมของวัฒนธรรมดนตรีอีสานดั้งเดิม การยกระดับดนตรีพื้นบ้านเข้าสู่ระบบการศึกษาและการส่งเสริมกิจกรรมการประกวดดนตรีพื้นบ้านจากหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน จากปัจจัยดังกล่าวจึงส่งผลให้เกิดการแข่งขันและการลงทุนเพื่อตอบโจทย์การประกวด โดยการสร้างจุดขายตามค่านิยมของสังคมปัจจุบันและเกิดการประยุกต์ดนตรีเพื่อการแสดงรู้สึกตื่นเต้น มีความน่าสนใจ ส่งให้วงโปงลางต้องจัดการแสดงตามค่านิยมสมัยใหม่ มากกว่าเป็นการแสดงเพื่อเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอีสานและรับใช้ชุมชนดังที่เคยเป็นมา (Musika, 2015 : 187-189) การใช้งานเพลงพินโบริธานในวัฒนธรรมจึงลดน้อยและค่อยๆ เสื่อมลง เหลือเพียงกลุ่มผู้เฒ่าบางกลุ่มที่ยังคงใช้ดนตรีแบบดั้งเดิมในงานบุญตามประเพณีและใช้ตามความเชื่อแบบดั้งเดิม อีกทั้งศิลปินพื้นบ้านที่มีความเชี่ยวชาญดนตรีแบบดั้งเดิมก็เริ่มลดน้อยลง เพราะได้ปรับตัวเพื่อหาเลี้ยงชีพตามกระแสสังคมปัจจุบันและส่วนใหญ่ก็ชราภาพลงตามกาลเวลา มีบางส่วนได้เสียชีวิตไปแล้ว แม้ศิลปินพื้นบ้านส่วนใหญ่ได้ปรับเปลี่ยนและประยุกต์เนื้อหาด้านดนตรีแล้วก็ตาม แต่องค์ความรู้

ด้านดนตรีแบบดั้งเดิมยังคงฝังลึกอยู่ในจิตวิญญาณศิลปิน เฉกเช่น ครูทองใส ทับถนุน ดังนั้น หากปล่อยให้กาลเวลาล่วงเลยไปโดยไม่มีการเก็บรักษาข้อมูลตามหลักวิชาการ ทั้งเพลงพื้นโบราณและองค์ความรู้จากการร้อยเรียงสำเนียงพื้นอาจะสูญหายจากวัฒนธรรม ก่อให้เกิดเป็นช่องว่างทางวัฒนธรรมต่อไป

การแปร (Variation) เป็นแนวทางการพัฒนาทำนองโดยใช้วิธีการซ้ำ แต่ยังคงรักษาของเดิมไว้ โดยใช้ส่วนประกอบของเพลงที่สามารถแปรได้ ได้แก่ ทำนอง ลักษณะจังหวะ เสียงประสาน สีสัมผัสเสียง อัตราจังหวะ และกฏเสียง การแปรสามารถใช้ส่วนประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อแปรและสามารถใช้หลายส่วนประกอบในเวลาเดียวกันได้ แต่ต้องรักษาสวนใดส่วนหนึ่งไว้เหมือนเดิม (Phancharoen, 2017 : 102-103; Roongruang, 2003 : 14-16) การแปรทำนองถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของวัฒนธรรมดนตรีไทย โดยการใช้ทำนองหลัก (Principle Melody) จากห้องวงใหญ่ เพื่อทำทางให้เครื่องดนตรีชนิดอื่น เรียกว่าการแปรทำนอง (Roongruang, 2003 : 15) การแปรจัดเป็นสังคีตลักษณะชนิดหนึ่ง กล่าวคือ สังคีตลักษณะการแปร (Variation From) คือแบบแผนการประพันธ์เพลงที่ประกอบด้วยการซ้ำเนื้อหาทางดนตรี แต่ยังคงยึดองค์ประกอบทางดนตรีที่สำคัญไว้ อนึ่งการแปรสามารถนำไปประยุกต์ในสังคีตลักษณะอื่นๆได้ (Dhamabutra, 2009 : 177; Phancharoen, 2017 : 153-154) ฉะนั้นหากจะต้องศึกษาหรือวิเคราะห์หาเนื้อหาทางดนตรี การแปรถือเป็นองค์ประกอบและแนวทางสำหรับการวิเคราะห์ทำนองได้

ตัวอย่างการแปรทำนองเพลงพ็อนเงี้ยว โดย ณัชชา พันธุ์เจริญ ได้อธิบายว่า ทำนองหลักมีการซ้ำจำนวน 3 ครั้ง ในทุก 2 ห้อง ในการแปรแต่ละครั้งทำให้ได้รสชาติน่าสนใจขึ้น ทำให้ทำนองเดินไปข้างหน้าด้วยเนื้อหาดนตรีที่หนาแน่นขึ้น (Phancharoen, 2017 : 103-104) ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 ตัวอย่างการแปรทำนองเพลงพ็อนเงี้ยว

ที่มา : Phancharoen (2017 : 104)

ตัวอย่างการแปรทำนองเพลงไวโอลินคอนแชร์โตสังคีตมงคล โดย ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร ได้อธิบายว่า เพลงไวโอลินคอนแชร์โตสังคีตมงคล นอกจากคาเดนซาที่ 1 จะอยู่ในตอนนำเสนอแล้ว ยังมีคาเดนซาที่ 2 ที่เป็นตอนพัฒนาและตอนย้อนความ โดยการนำทำนองที่ 1 กลับมาใช้โดยอาศัยการแปร (Dhamabutra, 2009 : 143) ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 ตัวอย่างการแปรทำนองเพลงไวโอลินคอนแชร์โตสังคีตมงคล
ที่มา : Dhamabutra (2009 : 143)

ทั้งนี้ การแปรถือเป็นแนวทางที่นักประพันธ์เพลงสวดและเพลงพื้นบ้านใช้สำหรับพัฒนาทำนอง เพื่อให้ทำนองนั้นคุ้นหูและง่ายต่อการรับฟัง การพัฒนาจะใช้ทำนองสั้นๆ ในบทเพลงเป็นต้นแบบ และใช้องค์ประกอบทางดนตรีสำหรับการเชื่อมโยงโน้ต โดยยังคงรักษาภาพรวมบางส่วน ของทำนองเดิมไว้ การแปรสามารถใช้ทำนองเดิมในการร้อยเรียงเป็นทำนองใหม่หลายทำนองได้ องค์ประกอบสำคัญทางดนตรีที่ใช้ในการแปรประกอบด้วย ช่วงเสียงของเครื่องดนตรี (Range) หลักการประสานเสียง (Harmony) การประดับโน้ต (Ornamenting) ลักษณะจังหวะ (Rhythm) ยิ่งในช่วงกลางของศตวรรษที่ 19 การแปรมีความหลากหลายขึ้นมาก ผู้ประพันธ์เลือกใช้โครงสร้างเพลงที่ซับซ้อนควบคู่กับการแปรทำนอง (Blatter, 2016 : 223)

ดังนั้น การศึกษาการแปรทำนองเพลงพิณโบราณของครูทองใส ทับถนน เป็นการมุ่งเน้นศึกษาเพลงพิณโบราณของครูทองใสเพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับการอธิบายเนื้อหาเกี่ยวกับการแปรทำนอง ทั้งนี้การศึกษาข้อมูลดังกล่าวมีส่วนช่วยรักษาข้อมูลสำคัญ และก่อให้เกิดการรู้คุณค่าในวัฒนธรรมดนตรีอีสาน

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

เพื่อศึกษาการแปรทำนองเพลงพิณโบราณของครูทองใส ทับถนน 3 ประเด็น คือ 1) เพลงพิณโบราณ 2) ระบบเสียงพิณ 3) การแปรทำนอง

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามหลักทางมานุษยวิทยา (Ethnomusicology) จากการศึกษาเอกสารและการทำงานภาคสนามในฐานะคนนอกวัฒนธรรม (Etic) เพื่อให้ได้ข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลเชิงลึกหรือที่เรียกว่านัยภายใน (Implicit) โดยกำหนด

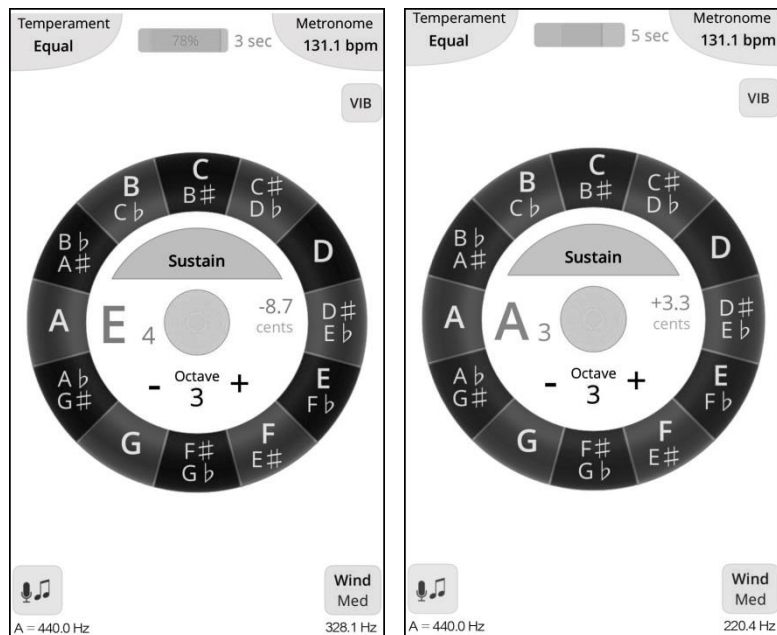
ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ การศึกษาเป็นเพลงพื้นโบราณของครูทองใส ทับถนน และกำหนดแนวทางการดำเนินงานตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์ ทั้งเอกสารในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการศึกษาผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้อง สอดคล้องกับงานวิจัย
2. การเก็บข้อมูลจากเอกสารที่ไม่ใช่สิ่งพิมพ์ เช่น เทป ซีดี
3. การเก็บข้อมูลจากการทำงานภาคสนาม เป็นข้อมูลที่รวบรวมได้จากการลงพื้นที่วิจัย คือ ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย (ทองใส ทับถนน) เลขที่ 163 หมู่ 8 ตำบลหนองกินเพล อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้วิธีการสำรวจและค้นหาข้อมูลสำคัญช่วงเดือนสิงหาคมและกันยายน 2561
4. การเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยใช้วิธีการตั้งคำถามลักษณะคำถามแบบปลายเปิด และใช้วิธีการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ รวมทั้งการอธิบายโดยการสาธิตจากผู้ให้ข้อมูลหลัก
5. การเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) รวมทั้งการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ
6. การวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยได้กำหนดแนวทางการวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ คือ การศึกษาเพลงพื้นโบราณของครูทองใสเพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับการอธิบายความเกี่ยวกับการแปรทำนอง โดยใช้กรอบทฤษฎีสำหรับการวิเคราะห์ ประกอบด้วย 1) ใช้หลักทฤษฎีทางมานุษยวิทยามโนทัศน์ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและองค์ประกอบของดนตรีพื้นบ้าน รวมทั้งบริบททางสังคม 2) ใช้หลักทฤษฎีทางมานุษยวิทยามโนทัศน์ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและองค์ประกอบของดนตรี
7. นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย (Research Results)

การวิเคราะห์เพลงพื้นโบราณของครูทองใส ทับถนน เพื่อค้นหาการแปรทำนอง ได้ดำเนินงานภาคสนามและบันทึกเสียงเพลงพื้นเมื่อเดือนสิงหาคมและกันยายน พ.ศ. 2561 ณ ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย (ทองใส ทับถนน) จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาปรากฏว่า

1. พบเพลงพื้นโบราณของครูทองใส ทับถนน จำนวน 3 เพลง ได้แก่ ลายลำเพลิน (ขุนช้างขุนแผน) ลายพระรามเดินดง (สนูป่าว) ลายตั้งห้วย (สำเนียงลาว)
2. พบระบบเสียงพื้น 2 สายของครูทองใส ทับถนน โดยวัดเสียงจากตัวพินที่ใช้เป็นประจำตั้งแต่อดีต (ตั้งแต่เป็นสมาชิกวงเพชรพินทอง) ถึงปัจจุบัน ผลการวัดเสียงพบว่า สายหนึ่ง (สายล่าง) ตั้งเสียงมี (E) มีผลต่างจากค่ามาตรฐาน -8.7 Cents (E4 -8.7 Cents) ส่วนสายสอง (สายบน) ตั้งเสียงลา (A) มีผลต่างจากค่ามาตรฐาน +3.3 Cents (A3 +3.3 Cents) ดังภาพที่ 3



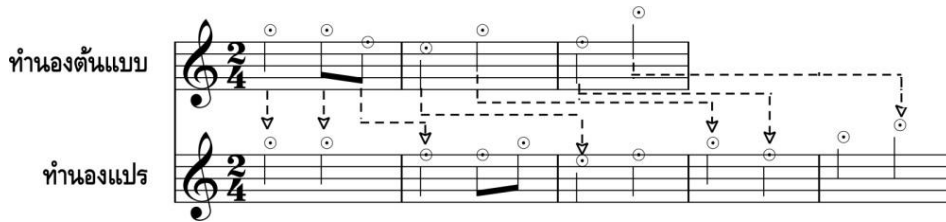
ภาพที่ 3 ผลการวัดค่าระดับเสียงพิณครูทองใส ทับถนน

3. พบการแปรทำนองในเพลงพิณโบราณของครูทองใส เพื่อพัฒนาทำนองตามที่ได้อธิบายไว้ตอนต้น ต่อไปนี้จะแสดงการแปรทำนองเพลงพิณโบราณของครูทองใส เพื่อให้เกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้และการนำไปใช้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

จุดค้นพบที่ 1 พบทำนองแปรในห้องที่ 48-52 ของลายลำเพลิน (ขุนช้างขุนแผน) โดยพัฒนาจากทำนองต้นแบบในห้องที่ 1-3 ของลายลำเพลิน (ขุนช้างขุนแผน) ด้วยการขยายส่วนจังหวะและใช้การประดับโน้ตเพื่อเชื่อมโน้ตสำคัญ ดังภาพที่ 4 และ 5



ภาพที่ 4 ทำนองต้นฉบับและทำนองแปร จุดค้นพบที่ 1

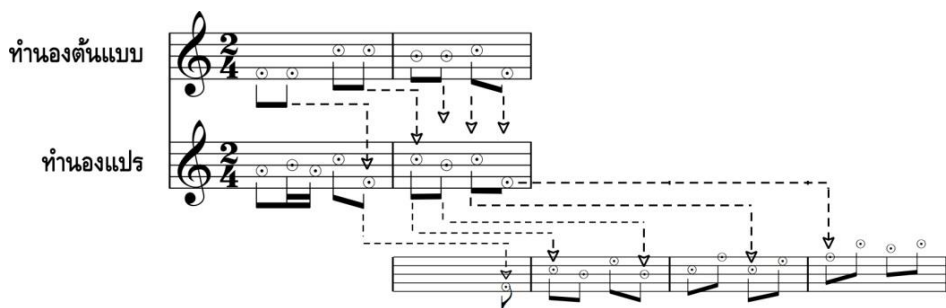


ภาพที่ 5 ความสัมพันธ์ของทำนองต้นฉบับและทำนองแปร จุดค้นพบที่ 1

จุดค้นพบที่ 2 พบทำนองแปรในท้องที่ 36-37 ของลายพระราชมณเฑียร (สนูป่าว) โดยพัฒนาจากทำนองต้นแบบในท้องที่ 1-2 ของลายพระราชมณเฑียร (สนูป่าว) ด้วยการปรับส่วนจังหวะเป็นจังหวะตรงข้าม และใช้การประดับโน้ตเพื่อเชื่อมโน้ตสำคัญ อีกทั้ง ยังพบการแปรทำนองซ้อนเพื่อย้ำทำนอง ในท้องที่ 38-40 ของลายพระราชมณเฑียร (สนูป่าว) โดยพัฒนาต่อยอดจากทำนองต้นแบบเดิม ดังภาพที่ 6 และ 7



ภาพที่ 6 ทำนองต้นฉบับและทำนองแปร จุดค้นพบที่ 2

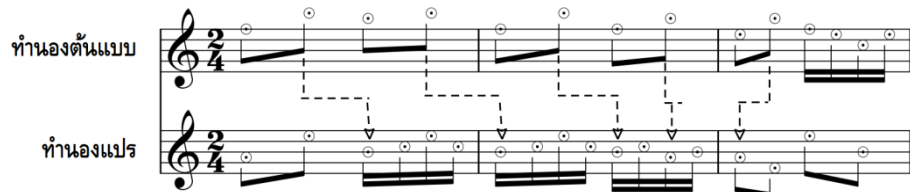


ภาพที่ 7 ความสัมพันธ์ของทำนองต้นฉบับและทำนองแปร จุดค้นพบที่ 2

จุดค้นพบที่ 3 พบทำนองแปรในท้องที่ 21-24 ของลายพระราชมณเฑียร (สนูป่าว) โดยพัฒนาจากทำนองต้นแบบในท้องที่ 15-18 ของลายพระราชมณเฑียร (สนูป่าว) จากทำนองต้นแบบพบโน้ตสำคัญในจังหวะยก และพบการแปร ด้วยการปรับส่วนจังหวะเป็นจังหวะตรงข้าม โดยใช้การประดับโน้ตเพื่อเชื่อมโน้ตสำคัญ ดังภาพที่ 8 และ 9



ภาพที่ 8 ทำนองต้นฉบับและทำนองแปร จุดค้นพบที่ 3

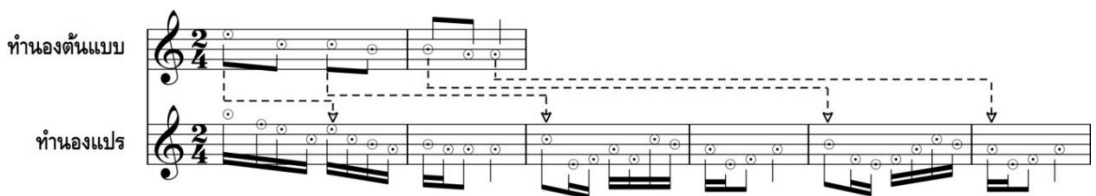


ภาพที่ 9 ความสัมพันธ์ของทำนองต้นฉบับและทำนองแปร จุดค้นพบที่ 3

จุดค้นพบที่ 4 พบทำนองแปรในท้องที่ 3-8 ของลายตั้งหวาย โดยพัฒนาจากทำนองต้นแบบ ในท้องที่ 1-2 ของลายตั้งหวาย ด้วยการย่อและการคงส่วนจังหวะ และการประดับโน้ตเพื่อเชื่อมโน้ตสำคัญ จะสังเกตได้ว่า ยังใช้โน้ตสำคัญในจังหวะเดิม คือ จังหวะตก ดังภาพที่ 10 และ 11



ภาพที่ 10 ทำนองต้นฉบับและทำนองแปร จุดค้นพบที่ 4



ภาพที่ 11 ความสัมพันธ์ของทำนองต้นฉบับและทำนองแปร จุดค้นพบที่ 4

จากการศึกษาพบเพลงพื้นโบราณจำนวน 3 เพลง พบระบบเสียงพื้นของครูทองใส ผลการวัดเสียงสายหนึ่ง (สายล่าง) ตั้งเสียงมี (E) มีผลต่างจากค่ามาตรฐาน -8.7 Cents (E4 -8.7 Cents) ส่วนสายสอง (สายบน) ตั้งเสียงลา (A) มีผลต่างจากค่ามาตรฐาน +3.3 Cents (A3 +3.3 Cents) และพบการแปรทำนองจำนวน 4 จุด คือ ลายลำเพลิน (ขุนช้างขุนแผน) จำนวน 1 จุด ลายพระราม

เดินดง (สนูป่าว) จำนวน 2 จุด ลายตั้งหวาย จำนวน 1 จุด จุดที่พบมักใช้การย่อและการขยายส่วน จังหวะ แล้วตามด้วยการประดับโน้ตเสมอ ส่วนมากใช้โน้ตสำคัญในจังหวะเดิม ทั้งหมดนับว่าเป็นภูมิปัญญาและความสามารถที่เกิดจากการสังสมประสบการณ์ด้านดนตรีของครูทองใส ทับถนน จึงสามารถพัฒนาทำนองต้นแบบเป็นทำนองใหม่ โดยยังคงโน้ตสำคัญเพื่อแสดงถึงเอกลักษณ์ทางดนตรี

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การแปรทำนองของครูทองใส ทับถนน ที่พบในเพลงพิณโบราณ มีความสัมพันธ์และมีความสอดคล้องกับเนื้อหาทางวิชาการ คือ ใช้การย่อและการขยายส่วน จังหวะแล้วตามด้วยการประดับโน้ตเพื่อเชื่อมโน้ตสำคัญ มีความสอดคล้องกับ Phancharoen (2017) และ Roongruang (2003) ที่ว่า การแปรเป็นเทคนิคการพัฒนาทำนองโดยใช้วิธีการซ้ำ แต่ยังคงรักษาของเดิมไว้ โดยใช้ส่วนประกอบของเพลงที่สามารถแปรได้ ได้แก่ ทำนอง ลักษณะจังหวะ เสียงประสาน สีสันเสียง อัตราจังหวะ และท่วงทำนองเสียง อีกทั้งยังพบการแปรทำนองซ้อนเพื่อย้ำหรือซ้ำทำนอง มีความสอดคล้องกับ Dhamabutra (2009) และ Phancharoen (2017) ที่ว่า การแปรเป็นแบบแผนการประพันธ์เพลงที่ประกอบด้วยการซ้ำเนื้อหาทางดนตรี แต่ยังคงยึดองค์ประกอบทางดนตรีที่สำคัญไว้ และพบการประดับโน้ตเพื่อเชื่อมโน้ตสำคัญ มีความสอดคล้องกับ Blatter (2016) ที่ว่า การแปร คือ การพัฒนาโดยใช้ทำนองสั้นๆ ในบทเพลงเป็นต้นแบบ และใช้องค์ประกอบทางดนตรีสำหรับการเชื่อมโยงโน้ต องค์ประกอบสำคัญทางดนตรีที่ใช้ในการแปรประกอบด้วย ช่วงเสียงของเครื่องดนตรี หลักการประสานเสียง การประดับโน้ต ลักษณะจังหวะ

ทั้งนี้ การตั้งเสียงพิณของครูทองใส ทับถนน คือ สายหนึ่ง (สายล่าง) ตั้งเสียงมี (E) มีผลต่างจากค่ามาตรฐาน -8.7 Cents (E4 -8.7 Cents) ส่วนสายสอง (สายบน) ตั้งเสียงลา (A) มีผลต่างจากค่ามาตรฐาน +3.3 Cents (A3 +3.3 Cents) มีส่วนทำให้เกิดระดับที่เหมาะสมแก่การบรรเลงเพลงพิณโบราณ มีความสอดคล้องกับ Seekhunlio (2011) ที่ว่า พิณของครูทองใส ทับถนน ที่ใช้ตั้งแต่เป็นสมาชิกวงเพชรพิณทองจนถึงปัจจุบัน คือ พิณ 2 สาย โดยตั้งสายเป็นคู่ห้า คือ ตั้งเสียงมีและเสียงลา ปัจจุบันครูทองใสใช้พิณที่ดัดแปลงการสังเคราะห์เสียงด้วยระบบไฟฟ้าสำหรับออกแสดงดนตรีตามการว่าจ้าง มีความสอดคล้องกับ Klangprasri (1998) และ Musika (2015) ที่ว่า วัฒนธรรมจากภายนอกมีส่วนทำให้วัฒนธรรมดนตรีภายในอ่อนแอและเสื่อมลง เป็นผลจากการยอมรับและปรับใช้ค่านิยมจากภายนอก จนละเลยมองข้ามวัฒนธรรมจากภายใน ส่งผลให้ศิลปินพื้นบ้าน วงดนตรีพื้นบ้านต้องปรับตัว ทำให้วงดนตรีอีสานประยุกต์เติบโตและได้รับความนิยมสูง โดยเฉพาะกลุ่มหมอลำ ที่ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบดนตรีเป็นหมอลำซิ่ง โดยนำเครื่องดนตรีตะวันตก เช่น กลองชุด กีตาร์ เบส กีตาร์ไฟฟ้า มาร่วมบรรเลงกับเครื่องดนตรีพื้นบ้าน คือ พิณและแคน เพื่อตอบสนองความต้องการสังคม

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เพลงพื้นโบราณของครูทองใส ทับถนน มีความสละสลวยด้านการร้อยเรียงทำนอง และมีเอกลักษณ์ด้านระบบเสียงตามภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานอย่างชัดเจน ผู้วิจัยเห็นว่าเหมาะแก่การนำมาประยุกต์หรือใช้เป็นต้นแบบสำหรับการสร้างสรรค์ผลงานเพลงให้วงดนตรีได้ นอกจากนี้ยังสามารถนำไปใช้เป็นตัวอย่างประกอบการเรียนการสอนเรื่องการแปรทำนองได้

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำเสนอรูปแบบการวิจัยดนตรีภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานที่หลากหลาย เพื่อเป็นการอนุรักษ์ความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมสืบไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- คำล่า มุสิกกา. (2558). แนวความคิดการสร้างสรรค่านาฏยประดิษฐ์อีสานในวงโปงลาง. ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานาฏยศิลป์ไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร. (2552). การประพันธ์เพลงร่วมสมัย. กรุงเทพฯ : บริษัท วี.พรี้น (1991) จำกัด.
- _____. (2553). อรรถาธิบายและบทวิเคราะห์บทเพลงที่ประพันธ์โดย ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร. กรุงเทพฯ: บริษัท ธนาเพรส จำกัด.
- ณัชชา พันธุ์เจริญ. (2560). สังคีตลักษณ์และการวิเคราะห์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : บริษัท ธนาเพรส จำกัด. ปัญญา รุ่งเรือง. (2546). ประวัติการดนตรีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- _____. (2554). ดนตรีโลก ชุดที่ 2 พม่า ไทย ลาว กัมพูชา เวียดนาม. นนทบุรี : สำนักพิมพ์อาศรมสังคีต.
- วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์. (2536). การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ของภาคอีสาน (ในช่วง 1950-1990). การประชุมวิชาการประจำปี 2536. 10-11 ธันวาคม 2536. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิรัช สีสกุลหลิว. (2554). เทคนิคการบรรเลงพิณของศิลปินพื้นบ้านอีสาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สนอง คลังพระศรี. (2541). หมอลำซิ่ง กระบวนการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมดนตรีของหมอลำในภาคอีสาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- Bakan, Michael B. (2012). **World Music Traditions and Transformations**. United States of America: The McGraw-Hill.
- Blatter, Alfred. (2016). **Revisiting Music Theory: Basic Principles**. Second Edition. New York: Routledge.
- Miller, Terry E. and Andrew Shahriari. (2012). **World Music A Global Journey**. Third Edition. New York: Replika Press Pvt Ltd.

Translated Thai References

- Chamruspanth, V. (1993). **Changes in Economic Social and Cultural of Isan (1950-1990)**. Conference 1993, December 10-11. Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University. [In Thai]
- Dhamabutra, N. (2009). **Contemporary Composition**. Bangkok: V Print (1991) Co Ltd. [In Thai]
- _____. (2010). **Explanation and analyses of musical compositions by Narongrit Dhamabutra**. Bangkok. Tana Press Co Ltd. [In Thai]
- Klangprasri, S. (1998). **Mawlam Cing: A Survival Strategy of Isan Folk Singer**. Master's Thesis of Cultural Studies. Mahidol University. [In Thai]
- Musika, K. (2015). **A Concept of Esarn Choreography for Ponglang Band**. Doctor of Philosophy Thesis Program in Thai Dance. Chulalongkorn University. [In Thai]
- Office of the National Education Commission. (2002). **Teachers of Thai Knowledge Section 2, Northeastern Region**. Second Edition. Bangkok. Kurusapa Ladprao Printing. [In Thai]
- Phancharoen, N. (2017). **Form and Analysis**. Sixth Edition. Bangkok: Tana Press Co Ltd. [In Thai]
- Roongruang, P. (2003). **History of Thai Music**. Fifth Edition. Bangkok: Thai Watana Panich Co Ltd. [In Thai]
- _____. (2011). **World Music Set 2 Myanmar Thailand Laos Cambodia Vietnam**. Nonthaburi: Arsomsangkeet Printed. [In Thai]
- Seekhunlio, W. (2011). **Phin Performing Techniques of Isan Folk Musicians**. Master's Thesis of Fine and Applied Arts Program in Music. Mahasarakham University. [In Thai]